https://doi.org/10.52673/18570461.26.2-81.13
CZU: 614.2(478):001.89

CERCETAREA ȘI INOVAREA – COMPONENTE FUNDAMENTALE ÎN DEZVOLTAREA AGENȚIEI NAȚIONALE PENTRU SĂNĂTATE PUBLICĂ

Doctor habilitat în științe medicale, conferențiar universitar **Iurie PÎNZARU**
E-mail: iurie.pinzaru@ansp.gov.md
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-5293-8410
Doctor în științe medicale, conferențiar cercetător **Ana VOLNEANSCHI**
E-mail: ana.volnedanschi@ansp.gov.md
Agenția Națională pentru Sănătate Publică
© 2026. Drepturile de autor aparțin autorilor. Licență: CC BY 4.0.

RESEARCH AND INNOVATION – FUNDAMENTAL COMPONENTS IN THE DEVELOPMENT OF THE NATIONAL AGENCY FOR PUBLIC HEALTH

Summary. The research sector became a component part of the institution on July 28, 1995, when the Government of the Republic of Moldova, through Government Decision no. 529, established the National Scientific and Practical Center of Hygiene and Epidemiology (currently the National Agency for Public Health). This measure aimed to optimize the structure and increase the efficiency of the State Sanitary-Epidemiological Service, with a research and support staff capacity of 135.5 positions. Over the past 30 years, the results of the work carried out by researchers and scholars within the National Agency for Public Health have been reflected in the daily activities of various enterprises and institutions, regardless of their organizational and legal form. Nevertheless, it is often overlooked that the reduction of risk factors in occupational, educational, and hospital environments, as well as the ergonomic organization of educational spaces, is largely attributable to the research projects implemented during this period. At present, scientific researchers successfully combine the experience and knowledge of their predecessors – who established a strong scientific foundation since the creation of the Science Directorate – with the recruitment and training of a new generation of researchers dedicated to addressing pressing public health challenges. During these 30 years, scientific researchers have studied a wide range of phenomena through various bilateral projects and state-funded programs, generating findings with wide-ranging applications in the aforementioned fields.
Keywords: research sector, research laboratories, innovation management, public health.

Rezumat. Sectorul de cercetare a devenit parte componentă a instituției la 28 iulie 1995, când, prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 529, s-a înființat Centrul Național Științifico-Practic de Igienă și Epidemiologie (actualmente Agenția Națională pentru Sănătate Publică – ANSP). Această măsură a vizat optimizarea structurii și sporirea eficienței activității Serviciului Sanitaro-Epidemiologic de Stat, dispunând de un potențial de cercetători științifici și personal auxiliar de 135,5 unități. În decursul celor 30 de ani, rezultatele muncii cercetătorilor științifici și ale savanților din cadrul Agenției Naționale pentru Sănătate Publică se regăsesc în activitatea cotidiană a diverselor întreprinderi și instituții, indiferent de forma lor organizatorico-juridică. Aportul direct al proiectelor derulate în această perioadă se reflectă în diminuarea factorilor de risc din mediile de muncă, educaționale și spitalicești, precum și în optimizarea ergonomică a spațiului de învățământ (inclusiv amplasarea elevilor în bănci). Actualmente, cercetătorii științifici îmbină experiența și cunoștințele predecesorilor, care s-au afirmat încă de la fondarea Direcției de Știință, cu atragerea și formarea tinerei generații de specialiști în abordarea problemelor stringente ale sănătății publice. În cei 30 de ani, cercetătorii științifici au studiat, prin intermediul diverselor proiecte bilaterale și programe de stat, un spectru larg de fenomene, cu aplicarea pe scară largă în domeniile menționate anterior.
Cuvinte-cheie: sector științific, laboratoare de cercetare, Direcția cercetare și inovare în domeniul sănătății publice, managementul inovării, sănătate publică.

INTRODUCERE

Cercetarea științifică este considerată un domeniu fundamental și deține o poziție privilegiată în toate sferele de activitate, stând la baza elaborării politicilor și a prestării serviciilor de calitate, inclusiv în sectorul sănătății publice. În această ordine de idei, este importantă utilizarea activă a dovezilor obținute în cadrul cercetărilor privind elaborarea politicilor, precum și dezvoltarea capacităților sectorului de sănătate de a interpreta și disemina datele cu privire la starea de sănătate a populației. Activitățile de cercetare, dezvoltare și inovare din cadrul Agenției Naționale pentru Sănătate Publică (ANSP) sunt corelate cu studierea aprofundată a problemelor de sănătate ale populației și reprezintă o sarcină fundamentală pentru viitor [1].

Sectorul științific al Agenției Naționale pentru Sănătate Publică își are originea în Institutul Moldovenesc de Cercetări Științifice în Igienă și Epidemiologie (IMCȘIE), fondat în anul 1947. În anul 1988, în scopul optimizării și eficientizării activității științifice a institutelor de profil medical, ca urmare a reorganizării prin comasare a patru instituții de cercetare științifică – Institutul Oncologic, Institutul de Cercetări Științifice în Cardiologie, Institutul de Cercetări Științifice în Ftiziopneumologie, Institutul Moldovenesc de Cercetări Științifice în Igienă și Epidemiologie – a fost înființat Institutul de Cercetări Științifice în Medicina Preventivă și Clinică (ICȘMPC). Ulterior, în anul 1995, acesta a fost reformat împreună cu Stația Sanitaro-Epidemiologică Republicană (SSER), cea din urmă neavând un sector științific în componență.

Datele arhivistice și istoriografice atestă că, până în anul 1995, medicul-șef al SSER, Mihai Magdei, era preocupat de optimizarea structurii și sporirea eficienței activității Serviciului Sanitaro-Epidemiologic de Stat, bazată pe dovezi științifice, pentru realizarea atribuțiilor depline și pentru a demonstra autorităților statului din acea perioadă eficiența comună a acestor activități, precum și necesitatea și importanța siguranței sanitaro-epidemiologice a populației. Astfel, prin Hotărârea Guvernului nr. 529 din 28 iunie 1995 [2], sectorul științific care se ocupa de problemele de ordin igienic și epidemiologic din cadrul Institutului de Cercetări Științifice în Medicina Preventivă și Clinică a fost transferat în componența Serviciului Sanitaro-Epidemiologic de Stat, prin înființarea Centrului Național Științifico-Practic de Igienă și Epidemiologie (CNȘPIE). Ulterior, prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 517 din 25 mai 1998 [3], denumirea acestuia a fost modificată în Centrul Național Științifico-Practic de Medicină Preventivă, instituție în cadrul căreia sectorul științific a devenit o verigă importantă și vitală în activitatea Serviciului Sanitaro-Epidemiologic de Stat. Începând cu anul 2010, în baza prevederilor Hotărârii Guvernului nr. 384 din 12 mai 2010 [4], instituția a funcționat ca Centrul Național de Sănătate Publică (CNSP), iar din anul 2017, în temeiul Hotărârii Guvernului nr. 1090 din 18 decembrie 2017 [5], acesta a devenit Agenția Națională pentru Sănătate Publică (Figura 1).

Un domeniu strategic în supravegherea și controlul sănătății publice îl constituie organizarea cercetărilor științifice și a activităților de inovare. Activitatea

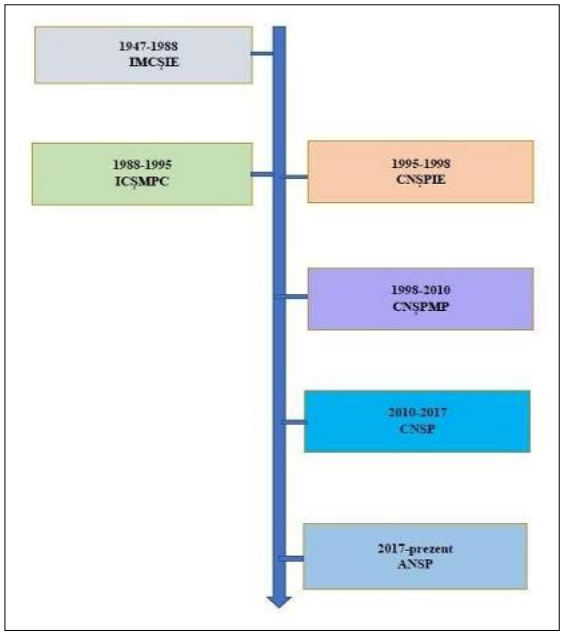

Figura 1. Etapele de dezvoltare ale Direcției cercetare și inovare din cadrul Agenției Naționale pentru Sănătate Publică (ANSP).

în acest domeniu este realizată prin intermediul Direcției cercetare și inovare în domeniul sănătății publice, care inițiază, susține și efectuează cercetări științifico-practice în sfera de profil. Misiunea ANSP în acest sector constă în inițierea, coordonarea și realizarea cercetărilor științifice, precum și în implementarea rezultatelor acestora în politicile naționale de resort.

Studiul a fost realizat în anul 2025, în cadrul Direcției cercetare și inovare în domeniul sănătății publice, vizând o perioadă cronologică de 30 de ani (1995–2025), cu utilizarea metodelor descriptive, istorice și analitice.

Activitatea Direcției știință în perioada 1995–2010

Una dintre cele mai ambițioase și reușite reforme ale Serviciului Sanitaro-Epidemiologic de Stat a fost realizată în anul 1995, la inițiativa și cu participarea nemijlocită a viceministrului Sănătății, medicului-șef sanitar de stat, Mihai Magdei. Acesta, în urma discuțiilor cu colegii din SSER, a propus în cadrul Colegiului Ministerului Sănătății crearea Centrului Național Științifico-Practic de Igienă și Epidemiologie (CNȘPIE), structură care să includă un sector științific.

După proclamarea independenței Republicii Moldova, infrastructura domeniului de cercetare-dezvoltare a trecut printr-o criză profundă, cauzată de insuficiența și instabilitatea financiară, care au provocat deteriorarea bazei tehnico-materiale și exodul masiv al potențialului științific. Începând cu anul 2004, după aprobarea Codului cu privire la știință și inovare, au fost create premise pentru consolidarea comunității științifice în baza noilor direcții strategice de cercetare.

Pentru eficientizarea activității științifice, prin hotărârile Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare, în anii 2006, 2010 și, respectiv, 2015, instituția a fost reacreditată, fiindu-i acordat calificativul de organizație cu recunoaștere internațională – categoria A.

În cadrul instituției, până în anul 2023, au activat Seminarul științific de profil Igienă 331.02 și Consiliul științific specializat. Din anul 2005, instituția este membră a Academiei de Științe a Moldovei (AȘM, fapt ce a stimulat susținerea tezelor de doctor și doctor habilitat în științe medicale și biologice în rândul cercetătorilor și al specialiștilor din practică, atât din instituțiile centrale, cât și din Centrele de Sănătate Publică (CSP) teritoriale. Doar în primii 15 ani au fost susținute circa 20 de teze de doctorat, dintre care două de doctor habilitat. Anual, în cadrul instituției, sunt susținute 1-2 teze de doctorat sau postdoctorat la specialitățile 331.01 Epidemiologie și 331.02 Igienă.

După anul 1995, sub conducerea directorului general al CNȘPIE, Mihai Magdei, politica instituțională a fost orientată spre integrarea cercetărilor științifice în contextul tendințelor de dezvoltare a sectorului științific, în raport cu rezultatele supravegherii indicatorilor de bază ai subdiviziunilor practice, cu efecte benefice asupra stării de sănătate a diferitor grupuri de populație.

La etapa fondării Direcției cercetare și inovare în domeniul sănătății publice, în anul 1995, instituția dispunea de 13 laboratoare științifice, cu un potențial uman de 135,5 unități de personal (Figura 2). Ulterior, numărul laboratoarelor științifice a scăzut până la patru subdiviziuni în anul 2024, în cadrul cărora erau disponibile 65,0 unități de funcții, dintre care erau finanțate doar 27,25 unități în anul 2025.

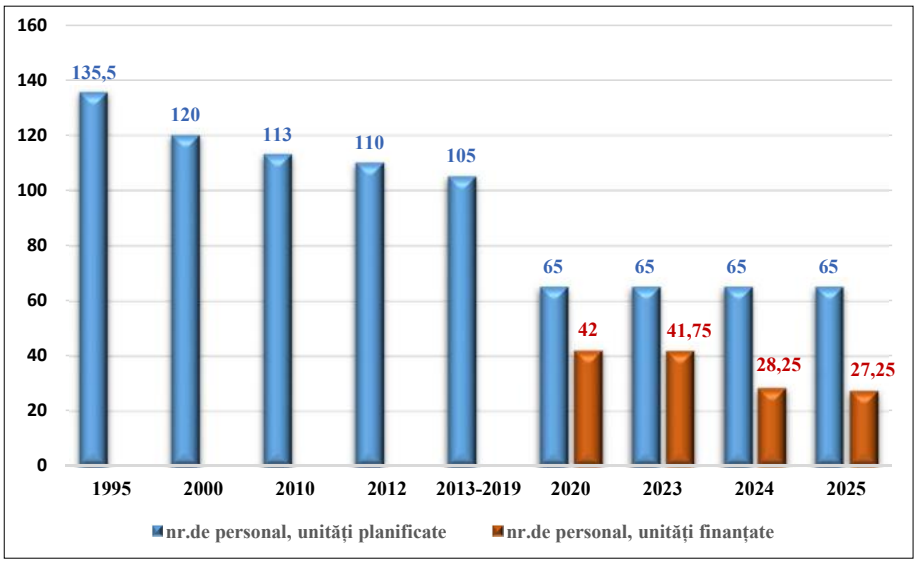

Figura. 2. Numărul de personal al Direcției cercetare și inovare a Agenției Naționale pentru Sănătate Publică (ANSP) în perioada 1995–2025.

Mai mulţi tineri absolvenţi ai Facultăţii de Medicină Preventivă au devenit ulterior cercetători afirmaţi, precum şi conducători ai Serviciului Sanitaro-Epidemiologic de Stat. O mare parte dintre aceştia au pregătit noi generaţii de cercetători ştiinţifici prin doctorat şi postdoctorat, care, la rândul lor, au devenit personalităţi notorii în domeniile igienei, epidemiologiei şi microbiologiei, asigurând vizibilitatea internaţională a şcolii naţionale de medicină preventivă (Jan Drobeniuc, Vladimir Guriev, Angela Ciobanu, Stela Gheorghiţă ş.a.).

Sectorul ştiinţific al instituţiei, în anii 1995–2003, a fost condus de dr. hab. şt. med., prof. univ. Nicolae Opopol, membru corespondent al AŞM. În această perioadă, au fost extinse oportunităţile de colaborare ştiinţifică cu specialişti din alte ţări, fiind posibilă şi efectuarea vizitelor de documentare şi cercetare peste hotarele ţării (Germania, Federaţia Rusă, România etc.). Ulterior, managementul Direcţiei a fost preluat de dr. hab. şt. med., prof. univ. Constantin Spînu, care a condus-o până în anul 2023. Acesta a fost o personalitate notorie în domeniul virusologiei medicale, microbiologiei şi epidemiologiei, cu o contribuţie remarcabilă în formarea şi îndrumarea tinerilor cercetători. Sub egida lui Constantin Spînu au fost realizate 17 teze de doctorat, inclusiv patru de postdoctorat.

Începând cu 1 aprilie 2025, Direcţia cercetare şi inovare în domeniul sănătăţii publice este condusă de dr. hab. şt. med., conf. univ. Iurie Pînzaru.

Activitatea Direcţiei cercetare şi inovare în perioada 2010–2018

În decursul celor 30 de ani de activitate, cercetătorii ştiinţifici au iniţiat 128 de proiecte (Figura 3), finanţate din programe de stat (AŞM/CNAA, ANCD) şi din programe internaţionale (Turcia, România etc.). Dintre acestea, în perioada 2010–2018, în cadrul instituţiei au fost realizate 74 de proiecte, ceea ce reprezintă 57,8% din totalul celor finanţate.

Investigaţiile s-au intensificat cu precădere în direcţii precum determinarea factorilor de risc şi elaborarea unor metode noi de diagnostic şi profilaxie a maladiilor transmisibile şi netransmisibile. În această perioadă, peste 20 de cercetători şi specialişti din sectorul practic au susţinut tezele de doctor în ştiinţe, iar 2 persoane au susţinut teza de doctor habilitat în ştiinţe medicale şi biologice.

În acelaşi interval, politica instituţională a fost orientată spre integrarea activităţii practice cu cercetarea ştiinţifică şi inovarea, în contextul tendinţelor de dezvoltare a ştiinţei mondiale, cu efecte benefice asupra sectorului practic. În anii 2010–2018, activitatea ştiinţifică s-a desfăşurat în cadrul a şase laboratoare ştiinţifice, cu un potenţial sporit de doctori şi doctori habilitaţi în ştiinţe medicale şi biologice.

Activitatea Direcţiei cercetare şi inovare în perioada 2018–2025

În decursul celor 30 de ani de activitate, segmentul de cercetare şi inovare din cadrul ANSP a înregistrat o dezvoltare sustenabilă, fapt ce se datorează spiritului inovator al predecesorilor, care au pus bazele cercetării în domeniul practic al medicinei preventive, precum şi prioritizării managementului calităţii în cadrul laboratoarelor ştiinţifice, consolidate de-a lungul anilor. Pentru eficientizarea activităţii ştiinţifice, în anul 2022 a fost înfiinţată Secţia management în ştiinţă, cu scopul de a monitoriza activitatea de cercetare a celor şase laboratoare ştiinţifice.

Cercetătorii au obţinut până în prezent circa 45 de brevete de invenţie (inclusiv de scurtă durată) şi pes-

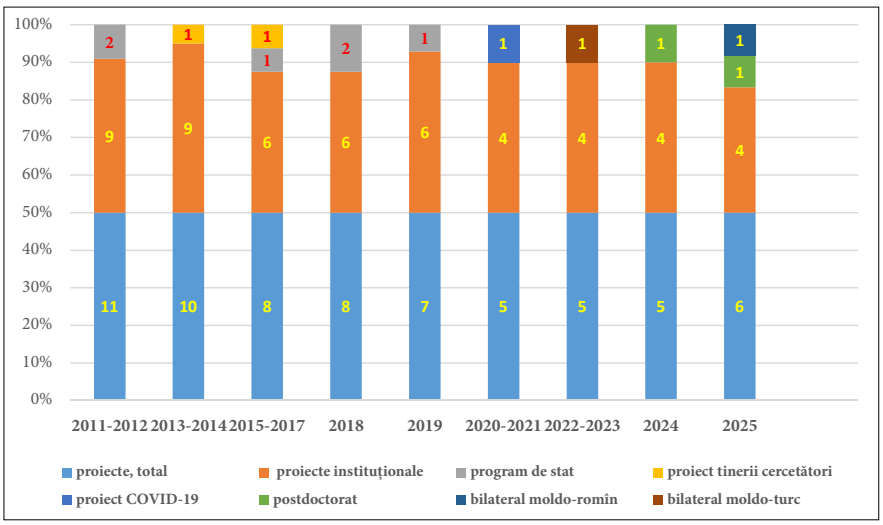

Figura 3. Dinamica proiectelor de cercetare realizate în cadrul Direcţiei cercetare şi inovare a Agenţiei Naţionale pentru Sănătate Publică (ANSP), în perioada 2011– 2025.

te 50 de certificate sau adeverințe privind înscrierea obiectelor dreptului de autor și ale drepturilor conexe. Anual, rezultatele cercetărilor științifice stau la baza a 1-2 cereri de brevet și a 3-4 certificate sau adeverințe privind înscrierea obiectelor dreptului de autor și ale drepturilor conexe.

Este de menționat că, potrivit datelor Instrumentului Bibliometric Național, doar în perioada 2016–2025, cercetătorii ANSP au publicat peste 30 de monografii și circa 1 000 de articole științifice, inclusiv în reviste indexate Web of Science (WoS) și Scopus. Activitatea inovațională din acest domeniu s-a completat cu 14 brevete, 46 de certificate/adeverințe privind înscrierea obiectelor dreptului de autor și ale drepturilor conexe și peste 15 certificate de inovator. În ultima perioadă, se depun anual la Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală (AGEPI) și la USMF „Nicolae Testemițanu" 3-5 cereri pentru obținerea adeverințelor de înscriere a obiectelor dreptului de autor, a drepturilor conexe și a certificatelor de inovator.

În anul 2023, la concursul proiectelor științifice pentru perioada 2024–2027 au fost depuse șase proiecte noi, dar, în urma selectării, au fost declarate eligibile doar patru; astfel, în cadrul ANSP au rămas patru laboratoare științifice. Cu toate acestea, în anii 2024–2025, aria activităților de cercetare din cadrul AMSP s-a amplificat semnificativ. Cercetătorii aplică metode avansate și algoritmi pentru explicarea diferitor fenomene din sănătatea publică și implementează metode moderne de diagnostic al bolilor transmisibile și al proceselor patologice, precum sunt cele de biomonitoring uman.

Cercetătorii științifici din ANSP sunt invitați să prezinte rapoarte și comunicări în cadrul unor foruri științifice de prestigiu. Unii cercetători fac parte din comitetele de organizare a forurilor științifice desfășurate în țară și peste hotare. Elaborările inovaționale sunt expuse anual la 4-6 expoziții naționale și internaționale, fiind apreciate cu diplome de excelență, premii speciale și medalii de aur, argint și bronz (Figura 4).

Este de menționat că, în cei 30 de ani de activitate în sectorul de cercetare și inovare, inclusiv în componența Consiliului științific, au activat 16 doctori habilitați, peste 40 de doctori în științe medicale și biologice, 1 membru corespondent al AȘM și 4 membri titulari ai Academiei de Științe Medicale „Gheorghe Țîbîrnă". În prezent, în cadrul ANSP activează 4 doctori habilitați și peste 30 de doctori în științe medicale sau biologice, iar zece persoane urmează studii de doctorat și postdoctorat.

Activitatea multor cercetători din ANSP a fost înalt apreciată de conducerea țării și de autoritățile din domeniul cercetării și inovării. Astfel, prin decizia Comisiei Guvernamentale, echipele de cercetători sub conducerea dr. hab. prof. univ. Constantin Spînu și dr. hab. prof. univ. Ion Bahnarel au obținut Premiul Național în domeniul științei, ediţiile 2012 și 2015. Participările la diferite concursuri s-au finalizat cu acordarea următoarelor premii: „Savantul anului", ediția 2008 (dr. hab., prof. univ. Constantin Spînu); Premiul Național pentru Tineret în domeniul științei, ediția 2015 (echipa de cercetători – dr. Octavian Sajin și Sergiu Bologa), ediția 2016 (Elena Jardan); Premiul municipal pentru Tineret în domeniul științei, ediția 2015 (echipa compusă din dr., conf. cerc. Igor Spînu, dr., conf. cerc. Vladimir Guriev, dr. Octavian Sajin), ediția 2016 (drd. Elena Jardan), ediția 2018 (drd. Tatiana Manceva) etc.

Figura 4. Dinamica numărului de distincții obținute de ANSP în cadrul saloanelor de inventică și al expozițiilor, în perioada 2016–2025.

Pe parcursul anilor, cercetătorii științifici din ANSP au fost menționați cu diplome ale Guvernului Republicii Moldova, ale Ministerului Educației și Cercetării, ale Ministerului Sănătății, precum și cu diplome și medalii ale Academiei de Științe a Moldovei. Pentru merite deosebite în domeniul științei, în anul 2020, cercetătorilor ANSP li s-au conferit distincții de stat: „Ordinul de Onoare" – dr. hab., prof. univ. Ion Bahnarel; ordinul „Gloria Muncii" – dr. hab., prof. univ. Constantin Spînu; dr. hab., prof. univ. Ion Bahnarel; dr., conf. univ. Iurie Pînzaru; medalia „Meritul Civic" – dr., conf. cerc. Ana Volneanschi ș.a.

În procesul de cercetare, specialiștii ANSP colaborează fructuos cu instituțiile științifico-practice de profil medical din țară. Totodată, au căpătat noi dimensiuni relațiile științifice internaționale de parteneriat ale ANSP cu Organizația Mondială a Sănătății (OMS), Institutul „Pasteur" din Sankt-Petersburg (Federația Rusă), Institutul de Cercetări Științifice „Robert Koch" din Berlin (Germania), Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare pentru Microbiologie și Imunologie „Cantacuzino" din București (România), Centrul de Ecoigienă și Toxicologie „Lev Medvedi" din Kiev

(Ucraina), Centrul de Igienă din Minsk (Belarus), Biroul pentru substanțe chimice din Lodz (Polonia) etc.

Pentru a spori calitatea lucrărilor și performanța personalului, în anul 2025 au fost elaborate și aprobate de Consiliul Științific o serie de regulamente interne destinate susținerii și promovării monografiilor și a articolelor științifice indexate în Web of Science (WoS) și Scopus etc.

Cercetarea, inovarea și transferul tehnologic reprezintă unul dintre domeniile-cheie incluse în Programul de dezvoltare a cercetării și inovării pentru perioada 2025–2027, aprobat de Consiliul științific în anul 2025. Astfel, ANSP își propune drept obiectiv primordial, pentru următorii ani, racordarea domeniului de cercetare și inovare la cerințele moderne și se concentrează pe noi direcții pentru integrarea în Spațiul European de Cercetare, prin fortificarea coordonării proceselor de cercetare pe verticală și pe orizontală.

CONCLUZII

Activitatea științifică a Agenției Naționale pentru Sănătate Publică, în cei 30 de ani de existență, s-a bazat pe un algoritm al cercetării și inovării axat pe problemele prioritare de sănătate publică.

Se remarcă eforturile manageriale, umane și financiare pentru realizarea celor peste 130 de proiecte și programe de stat, instituționale, bilaterale și internaționale în domeniul cercetării și inovării din cadrul instituției.

A fost evidențiată intensificarea activității inovaționale și de publicare a rezultatelor științifice în reviste naționale și internaționale de prestigiu (indexate WoS și Scopus).

A fost consolidată internaționalizarea sectorului științific, în vederea realizării unor proiecte comune de cercetare și inovare în domeniul sănătății publice.

A fost susținută valorificarea drepturilor de proprietate intelectuală prin cooperarea cu agenții economici, în scopul asigurării necesităților de cercetare, inovare și transfer tehnologic în cadrul unor întreprinderi din economia națională.

Articol recepționat: 26 decembrie 2025
Articol acceptat: 15 februarie 2026

BIBLIOGRAFIE

1. Jelamschi, N.; Pînzaru, Iu.; Volneanschi, Ana et. al. 30 de ani: Calitate, Excelență și Performanță în cercetare și inovare în domeniul sănătății publice. Raport aniversar. Chișinău, 2025. 72 p.

2. Hotărârea Guvernului nr. 529 din 28.06.1995 cu privire la instituirea Centrului Național Științifico-Practic de Igienă și Epidemiologie, în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 12.10.1995, nr. 56-57, art. 442.

3. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 517 din 25.05.1998 privind modificarea Hotărârii Guvernului nr. 529 din 28 iulie 1995, în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 09.07.1998, nr. 62, art. 617.

4. Hotărârea Guvernului cu privire la Serviciul de Supraveghere de Stat a Sănătății Publice nr. 384 din 12.05.2010, în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 21.05.2010, nr. 78-80, art. 455.

5. Hotărârea Guvernului nr. 1090 din 18.12.2017 cu privire la organizarea și funcționarea Agenției Naționale pentru Sănătate Publică, în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 20.12.2027, nr. 440, cu modificările ulterioare.

Violeta Diordiev. *Visul prundarului*, 2023, carton, pastel, creioane colorate, 70 × 100 cm.